

DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ.

Centraal Comité: H. Colijn, tijdelijk 1e Voorzitter; Prof. Mr. P. A. Diepenhorst, tijdelijk 2e Voorzitter; Mr. J. A. de Wilde, Secretaris; L. F. Duymaer van Twist, Penningm.; leden: Prof. Mr. A. Anema, Ds. G. Hofstede, H. Pollema, C. Smeenk, Mr. A. A. de Veer, J. C. Wirtz Cz.

Program van beginselen.

Art. 1. De Antirevolutionaire of Christelijk-Historische richting vertegenwoordigt, voor zooveel ons land aangaat, den grondtoon van ons volkskarakter, gelijk dit, door Oranje geleid, onder invloed der Hervorming, omstreeks 1572, zijn stempel ontving; en wenscht dit, overeenkomstig den gewijzigden volkstoestand, in een vorm, die aan de behoeften van onzen tijd voldoet, te ontwikkelen.

Art. II. Noch in den volkswil, noch in de wet, maar alleen in God vindt zij de bron van het soevereine gezag, en verwerpt mitsdien eenerzijds het beginsel van volks-sovereiniteit; terwijl zij anderzijds de soevereiniteit van Oranje eert, als

onder de leiding Gods in onze geschiedenis geworteld; door de mannen van 1813, in den Nederlandschen staat tot ontwikkeling gebracht; en door de grondwet als zoodanig bevestigd.

Art. III. Ook op staatkundig terrein belijdt zij de eeuwige beginselen die ons in Gods Woord geopenbaard zijn; zóó evenwel, dat het Staatsgezag ten onzent, noch rechtstreeks gelijk in Israël, noch door de uitspraak van eenige kerk, maar in de consciëntie beide van Overheid en onderdaan aan de ordinantiën Gods gebonden zij.

Art. IV. De Overheid, zoo leert ze, is als dienaressen Gods gehouden tot verheerlijking van Gods naam, en behoort diensvolgens *a.* uit bestuur en wetgeving alles te verwijderen, wat den vrijen invloed van het Evangelie op ons volksleven belemmert; *b.* zichzelf, als daartoe in volstreken zin onbevoegd, te onthouden van elke rechtstreeksche bemoeiing met de godsdienstige ontwikkeling der natie; *c.* alle kerken of godsdienstige vereenigen, en voorts alle burgers, onverschillig welke hun belijdenis aangaande de eeuwige dingen zij, te behandelen op voet van gelijkheid; en *d.* in de consciëntie, voor zoover die het vermoeden van achtbaarheid niet mist, en haar uitspraak met name geen afbreuk doet aan de handhaving van 's lands onafhankelijkheid, eene grens te erkennen voor haar macht.

Art. V. Zij belijdt, dat de Overheid regeert bij de gratie Gods, en, hieraan hare regeeringsmacht ontleenende, het recht heeft, den eed te vragen, en, ter vrijlating van den dag des Heeren, en alzoo mede in 's volks belang, zelve zooveel doenlijk in al haar vertakkingen op dien dag behoort te rusten, de Zondagswet in gelijke richting behoort te herzien, en zoo bijzonderlijk in haar arbeidswetgeving als in haar concessiën geheelen of gedeeltelijken stilstand van zaken voor dien dag heeft te bedingen.

Art. VI. Op zichzelf geen enkelen staatsvorm den eenig bruikbaren keurende, erkent zij het aan de grondwet gebonden koningschap, gelijk het zich ten onzent geleidelijk uit de Republiek der 16e eeuw heeft ontwikkeld, als den voor ons meest geschikten regeeringsvorm.

Art. VII. De grondwet, gelijk die in 1848 gewijzigd is, aanvaardt zij als uitgangspunt om langs wettigen weg tot een hervorming van onze staatsinstellingen naar eisch der Antirevolutionaire of Christelijk-Historische beginselen te geraken.

Art. VIII. Zij verlangt daartoe bevestiging van den rechtmatigen volksinvloed, die, krachtens den zedelijken band tusschen kiezers en gekozenen, door de Staten-Generaal, naar eisch van onze historie, op het staatsgezag wordt uitgeoefend.

Art. IX. Het verwerpen van begrootingen, om redenen, buiten die begrootingen gelegen, keurt ze, tenzij in zeer buitengewone omstandigheden, als machtsoverschrijding af.

Art. X. Zij wil dat de gewestelijke en gemeentelijke autonomie, voor zoover deze niet strijdt met de eischen der staatseenheid en de rechten van de enkele personen niet onbeschermd laat, door decentralisatie meer tot haar recht kome.

Art. XI. Opdat de Staten-Generaal in de natie wortelen en het volk niet slechts in naam vertegenwoordigen, zal het kiesrecht organisch zijn in te richten en wel met toepassing van het gezinshoofden-kiesrecht en van de Evenredige vertegenwoordiging voor de Tweede Kamer; en daarnaast van het recht der verschillende maatschappelijke groepen, om zich door eigen gemachtigden in een andere Kamer te doen vertegenwoordigen. Krachtens beginsel verwerpt de partij stembwang en wraakt zij een Staatkundig vrouwenkiesrecht. Het kiesrecht der weduwen volgt van zelf uit het kiesrecht der Gezinshoofden.

Art. xii. Zij wil dat de Staat (voor zoover ontstentenis van veerkracht bij de burgerij hiertoe niet noodzaakt) het beginsel late varen, alsof de Overheid geroepen zou zijn, om van harentwege onderwijs te doen geven; voorkome dat de overheidsschool, voor zoover noodig, tot propaganda van godsdienstige of tegen den godsdienst gekeerde begrippen misbruikt worde; en alzoo aan alle burgers, onverschillig welke hunne godsdienstige of opvoedkundige zienswijze zij, in zake het onderwijs gelijke rechten gunne. Haar devies blijft, dat de Vrije School regel moet zijn, en dat de Openbare School niet anders mag zijn dan aanvulling.

Voorts behoort het beginsel van vrijheid ook bij het Middelbaar- en Hooger Onderwijs tot verdere ontwikkeling te komen.

Art. xiii. Van den souverain wil zij, dat door eene onafhankelijke rechtspraak, die onder ieders bereik valle en in verband sta met het zedelijk rechtsbesef der natie, volgens wetten, die op de eeuwige rechtsbeginselen rusten, te beslissing uitga voor alle geschillen van partijen, zoowel van burgerrechtelijken als van administratieven aard; ten ze vonnis kome tegen een iegelijk, die zich vergriipt aan de gemeene orde der dingen; en ten ze dat voltrekking van straf aan den gevonnisse volge, niet slechts om de maatschappij te beschermen of den overtreders te beteren, maar allereerst tot herstel van de geschonden gerechtigheid. Desnoods door de doodstraf, waartoe het recht in beginsel aan de Overheid toekomt.

Art. xiv. Op de Overheid, zoo oordeelt ze, rust de plicht om te waken voor de publieke eerbaarheid op den weg en in publieke plaatsen; de gelegenheid tot het gebruik van sterken drank te beperken; den uitstal te verbieden van onzedelijke boek-, plaat- of prentwerken; verleiding van minderjarigen tot onzedelijke daden strafbaar te stellen; en met de hoererij op geenerlei wijze, noch preventief noch beschermend, en derhalve anders dan werend, in aanraking te treden. Met dien verstande echter, dat ze zich bij elken maatregel, die uit deze verplichting voortvloeit, stiptelijk verre houde van wat tot het terrein des huiselijken levens behoort. Ook maatregelen tegen het voortwoekeren van het Neo-Malthusianisme verdien, mits onder dit beding, aanbeveling.

Tegen de drankzonde en het op publiek terrein misbruiken van Gods Naam is niet minder waakzaamheid van de zijde der Overheid geboden.

Art. xv. In het belang der openbare gezondheid acht ze, dat de Overheid te waken heeft tegen vervalsching van levensmiddelen; tegen verontreiniging van den publieken weg en tegen vergiftiging van den dampkring of het water; zorg heeft te dragen voor zindelijkheid in haar eigen huishouding; zich houde aan de eerbare begrafenis der lijken; en voorts bij het zich vertoonen van besmettelijke ziekten (behoudens de vrije beschikking van een iegelijk over zijn eigen lichaam en zijn eigen conscientie) al zulke maatregelen heeft te nemen, als strekken kunnen en onmisbaar zijn om te voorkomen, dat iemand, onwillens of onwetens, met de smetstof dezer ziekten in eene voor hem gevaarlijke aanraking zou treden, of, werd hij zelf besmet, zijn smetstof op anderen zou overbrengen.

Art. xvi. Zij wenscht, dat bij het financieel beheer van den Staat de verhouding tusschen Overheid en burgers niet die van verdrag, maar een zedelijk organische zij, en dat het evenwicht tusschen ontvangsten en uitgaven geregeld worde, niet door noodeloos drukkende vermeerdering van de lasten der natie, noch door bezuiniging op het noodige, maar door beperking van staatsbemoeiing, leidende tot krachtiger ontplooiing van het particulier initiatief. Zij wil dat eenerzijds de talrijkheid van het gezin en anderzijds het kleinere inkomen zooveel doenlijk ontzien, en het al te kleine geheel van directe lasten vrijgesteld worde; terwijl dient gewaakt, dat te vrije invoer van bewerkte artikelen buiten noodzaak aan onze nijverheid en aan onzen loonarbeid geen afbreuk doe.

Art. xvii. Kracht tot handhaving van onze nationale zelfstandigheid zoekt zij in de bevordering van kennis onzer historie; in de bevestiging van onze volksoorlogen; in de versterking van het internationale rechtsbesef; in eene ervaren en door

de Staten-Generaal voorzichtiglijk gecontroleerde diplomatie; en voorts in eene wettelijke, steeds op de hoogte van haar tijd blijvende, op algemeen dienstplicht berustende organisatie van strijdkrachten, en zulks met afdoenden waarborg, dat ook bij het scheeps- en kazerneleven voorzien zij in de verzorging der geestelijke behoeften en gewaakt worde tegen het voortwoekeren van zedelijke gevaren voor wie den lande dient.

Art. XVIII. Voor zooveel het koloniale vraagstuk aanbelangt, dankt zij God, dat de aloude baatzuchtige neiging, om de koloniën voor de kas van den Staat of van den particulier uit te buiten, mede onder den drang van het Antirevolutionaire staatsbeleid, almeer plaats heeft gemaakt voor een staatkunde van zedelijke roeping. Deze zedelijke roeping leide er de Regeering steeds meer toe, om tegelijk met de deger verzorging der stoffelijke welvaart en de verbetering van de sociale verhoudingen, ook de autonoomische ontwikkeling der inlandsche bevolking te bevorderen, en doe haar niet slechts op Java, maar allengs in heel onzen Archipel, tot krachtige bestuursdecentralisatie overgaan. Aan de inlanders moet niet uit Europa een hun vreemde cultuur worden opgedrongen, maar mede door onzen steun behoort hun Aziatische geaardheid tot hoogere ontplooiing te geraken. Onze Archipel vraagt niet alleen om een militaire politiemacht, die ons in staat stelt het gezag en de orde te handhaven, maar evenzoo om een vloot en leger, die elken vijandelijken inval kunnen afkeeren. De vloot moet, zooveel mogelijk los van die van het moederland, voor herstel en aanvulling van haar uitrusting, in Nederlandsch-Indië vinden, wat ze behoeft. Ook het leger moet zich in den Archipel zooveel mogelijk van het noodige kunnen voorzien. Voor de versterking van beide in manschap kan ook op de weerkracht der inlandsche bevolking een beroep worden gedaan.

De Kerstening van Indië blijve roeping van het Christenvolk in het moederland, maar vinde, alsook uit staatkundig en maatschappelijk oogpunt van overwegend belang, bij de koloniale Regeering tegemoetkoming, beide in het verleen van volle vrijheid en in het geldelijk steunen van onderwijs en krankverpleging. Ook van de bestrijding van het concubinaat en het opiummisbruik worde niet afgelaten.

In de West-Indische koloniën zij het beleid gericht op financieele zelfstandigheid bij de voorziening in de huishoudelijke behoeften en op economische verheffing van de bevolking. Hierbij worde aan het vrije onderwijs de voorrang gelaten.

Art. XIX. Verwerpende de leer van den klassenstrijd erkent zij de noodzakelijkheid, om ook door middel van onze wetgeving, beter dan thans, er toe mede te werken, dat de verhouding tusschen de verschillende maatschappelijke standen zooveel doenlijk beantwoorde aan de beginselen van Gods Woord.

Eisch daartoe is het, dat hetgeen maatschappelijk zwakker is, beschermd en gesterkt worde, en dat, voorzoofer het particulier initiatief der bevolking door veler te laag inkomen nog niet genoegzaam tot zelfverweer in staat is, de Overheid de zwakkeren met haar schild dekke, en degelijker krachtsontplooiing tot bij de laagststaande klasse der maatschappij mogelijk make.

Van armenzorg in engeren zin onthoude de Overheid zich. Alleen voorzoofer de particuliere en kerkelijke liefdadigheid te kort mochten schieten, kan ze hier toe moeten overgaan.

Art. XX. Zij verklaart, dat noch voor het rijk in Europa noch voor de Koloniën, door de Overheid eene staatskerk, van wat vorm of naam ook, mag worden in stand gehouden of ingevoerd; dat het den Staat niet toekomt, zich met de inwendige aangelegenheden der kerken in te laten; en dat, ter bevordering van een meer dan dusgenaamde scheiding tusschen staat en kerk, de verplichting uit art. 168 der grondwet 1) voor de Overheid voortvloeiende, na uitbetaling aan de rechthebbers van het rechtens verschuldigde, dient te worden opgeheven.

1) (Nieuw art. 171).

Art. xxi. En ten slotte verklaart zij, dat ze om deze beginselen ingang te doen vinden, de zelfstandigheid van hare partij handhaaft; zich bij geen andere partij laat indeelen; en slechts dan samenwerking met andere partijen aanvaardt, indien die door een vooraf wel omschreven accoord, met ongekrenkt behoud van haar onafhankelijkheid, kan worden verkregen.

Buiten accoord stelt zij bij eerste stemming haar eigen kandidaten, en handelt, indien het op herstemming uitloopt, naar omstandigheden.

Op eene Deputatenvergadering, vóór elke algemeene verkiezing te houden, stelt zij het program en het accoord voor die verkiezing bij meerderheid van stemmen vast. Alle bij haar aangesloten kiesverenigingen zijn hierna tot de naleving van dit program en van dit accoord gehouden.

Program van actie 1918.

De A. R.-partij, ook nu bij de komende stembus naar haar nog onlangs herzien Program van beginselen verwijzend, is nochtans van oordeel, dat er ook ditmaal alleszins reden bestaat, om in een kort Program van Actie zich over enkele op den voorgrond tredende punten van Staatsbeleid te verstaan, en acht dien ten behoeve zich met name over de navolgende veertien onderwerpen te moeten uitspreken.

1. Volhardend zij het verzet der A. R.-partij tegen het vloeken, tegen de ontheiliging van den dag des Heeren, en tegen het misbruik van den sterken drank.

2. Voor zoolang de Oorlogstoestand, met name in de ons begrenzende Staten, nog aanhoudt, volharde onze Regeering in de voorzichtige en toch krachtige houding, die zij dusver inzake de oorlogsaangelegenheden aannam. Voorts biede heel ons volk haar den onmisbaren steun, om, mochten zich bij het herstel van den vrede voor Nederland grensmoeilijkheden voordoen, alle rechten van ons land ongeschonden te handhaven. En is ten slotte de oorlogstoestand geheel ten einde gekomen, dan richte ons beleid er zich op, om aan Hare Majesteit de invloedrijke positie te hergeven, die Zij aan het Hof van Arbitrage en aan de Vredesconferentiën in Hare Residentie ontleenen mocht.

3. Onze buitenlandsche politiek worde in zoo rechtstreeksch verband met de bevoegdheden van de Staten-Generaal gebracht, dat alle onnoodige geheimzinnigheid wegvalle, en almeer geheel ons volk in de verantwoordelijkheid voor onze buitenlandsche politiek kunne deelen.

4. De wijziging van art. 192 der Grondwet vinde zulk een uitwerking en toepassing, dat, met wegneming van alle geldelijke bevoorrechtiging van het openbaar boven het bijzonder onderwijs, de vrijheid en zelfstandigheid van het bijzonder onderwijs er in elk opzicht door gewaarborgd worde. Bleek het voorshands nog niet wel mogelijk alle Overheidsbemoeiing met het bijzonder onderwijs aanstonds geheel van de Gemeente los te maken, zoo drage toch de Gemeentebemoeiing ten deze geen ander dan een tijdelijk karakter, en blijve steeds het streven der anti-revolutionaire partij gericht op algeheele en finale overbrenging van de schoolzorgen op het Rijk.

5. Het gewone Lager onderwijs worde allengs zoo meer van het zesde tot en met het veertiende jaar, desverlangd, verkrijgbaar gesteld. Leerplicht blijve geweerd, doch de Overheid kan van lieverde het schoolbezoek tot en met het 14e jaar als arbeidersvoorwaarde doen gelden en het als eisch stellen voor wie dingen wil naar eenig ambt, bediening of publieke betrekking.

6. Zonder verder verwijl ga de Regeering over tot uitvoering van de in 1913 door H. M. de Koningin uitgevaardigde wetten van sociale strekking, en daarop volge zoo spoedig mogelijk de aanvulling van die wetten door opneming in de verzekering van de weduwen en van de zelfstandig hun bedrijf uitoefenende personen, alsmede door opneming van de geneeskundige verzorging in de ziekte-wet. Voorts worde de ongevallenverzekering hoe eer hoe beter uitgebreid tot landbouw, visscherij en zeevaart.

7. Mede door den wettelijken uitbouw van het collectieve arbeidscontract